

'Een bij hoort er bij in Nijmegen'

Initiatiefvoorstel aan de Raad om bijensterfte tegen te gaan.

Ingediend door:

Pepijn Boekhorst, GroenLinks
Tobias van Elferen, D66

Bij het schrijven van dit initiatiefvoorstel is gebruik gemaakt van verschillende documenten, zoals het initiatiefvoorstel van de Partij voor de Dieren uit Zuid-Holland. Professionals hebben met ons meegedacht.

Datum raadsvergadering:

/

Nummer raadsvoorstel:

/ 2012

Voorstel om te besluiten:

Als kader voor de uitvoering door het college van B&W het volgende beleid vast te stellen;

1. Standaard te kiezen voor bijvriendelijk berm- en groenbeheer, tenzij dit door specifieke situaties onwenselijk of onmogelijk is.
2. Bij het plaatsen van nieuwe bomen standaard te kiezen voor bijvriendelijke soorten, tenzij dit door specifieke situaties onwenselijk of onmogelijk is.
3. Een bijeenkomst te organiseren waarin terreinbeheerders en agrariërs worden voorgelicht en gemotiveerd over goed beheer voor bijen.
4. Voorlichting aan bewoners over het tegengaan van bijensterfte te verbeteren, in elk geval via de gemeentelijke website, het welkomstpakket, het Groene Hert en het IVN.
5. De ambitie van de lokale imkervereniging op een volwaardige wijze meenemen in de toekomstplannen voor het Goffertpark.
6. Binnen vijf jaar een compleet netwerk van bijenhotels of –paleizen gerealiseerd te hebben door slimme samenwerking met instellingen, bewoners en bedrijven in de stad.
7. Via de VNG te lobbyen voor een nationaal verbod op het gebruik van neonicotinoïden.
8. Het convenant voor bijvriendelijk handelen te ondertekenen.

Wat is het probleem?

Het gaat slecht met de bij, zowel met de honingbij die in groepen leeft en door imkers wordt gehouden, als met de solitair levende wilde bij. In Nederland komen nog ongeveer 350 wilde bijensoorten voor. Hiervan staan er 188 op de Rode Lijst en zijn dus met uitsterven bedreigd. De laatste jaren is de sterfte onder bijen in grote delen van de wereld sterk toegenomen. Binnen Europa behoort Nederland tot de landen met de grootste bijensterfte. Het afgelopen jaar bedroeg in ons land de bijenvolksterfte dertig procent. De abnormaal hoge sterfte onder honingbijen is een trend die zich lijkt door te zetten.

Internationaal onderzoek wijst op vier belangrijke oorzaken voor de sterke toename van de bijenvolksterfte:

- het grootschalig gebruik van een voor bijen ongekend giftige nieuwe categorie van insecticiden, deze zijn sinds 2004 op grote schaal in Nederland toegestaan voor bijna alle gewassen, bij boomkwekerijen en voor golfbanen, sportvelden en grasvelden in parken en tuinen.
- een eenzijdig en in bepaalde periodes beperkt voedselaanbod door monocultuur in de landbouw. Bijen hebben behoefte aan stuifmeel en nectar van een diverse groep planten, het hele vliegseizoen door.
- een door de eerste twee oorzaken verminderde weerstand tegen ziekten en parasieten, waaronder de beruchte varroamijt.
- de terugloop in de biodiversiteit van wilde planten, met als gevolg een tekort aan voedsel. Belangrijk in de achteruitgang is de versnippering van gebieden en het ontbreken van corridors tussen die gebiedjes als bloemrijke bermen; het verdwijnen van nestgelegenheid door een groot tekort aan "rommelhoekjes" (niet aangeharkte wildernis) in tuinen en in agrarisch landschap. Vooral wilde bijen lijden hieronder door hun beperkte actieradius van soms slechts enkele tientallen meters.

De gevolgen van deze bijensterfte zijn groot en leidt tot grote economische schade. De bij is namelijk niet alleen onmisbaar voor de groente-, en fruitteeltbedrijven, maar ook voor de zaadteelt. Als we de bij verliezen, verliezen we ons voedsel: ruim 30% van de wereldproductie aan voedselgewassen en meer dan 90% van de voedseldiversiteit is afhankelijk van bestuiving door de bij. Bijen worden ingezet bij de bestuiving van onder meer pruimen, kersen, appels, peren, frambozen, bessen en aardbeien. In kassen bestuiven bijen augurken, courgettes, aardbeien, bramen, meloenen, perziken en bessen. Maar ook vele oliehoudende zaden (zonnebloem, koolzaad etc.), katoen, cacao, koffie, en luzerne (een belangrijk veevoergewas) zijn afhankelijk van bestuiving door bijen. Bestuiving door bijen is gratis, handmatige bestuiving is erg kostbaar.

Bijensterfte heeft ook grote ecologische schade. Allereerst zijn er 188 bedreigde bijensoorten die op het punt staan om uit te sterven. Maar ook veel in het wild levende planten zijn voor hun voortplanting (en dus bestaan) afhankelijk van bestuiving door de bij. Op deze planten en zaden komen vogels en andere dieren af, wat zich verder ontwikkelt tot een gevarieerde en robuuste natuur. De bij neemt dus een belangrijke plaats in een keten in. Alleen een grote verscheidenheid aan plantensoorten zorgt dat de natuur haar nuttige functies of diensten voor de mens kan vervullen, nog los van de waarde van de natuur zelf. Zulke 'ecosysteemdiensten' zijn het bestuiven van gewassen, het zuiveren van (drink-)water en lucht, het zorgen voor een vruchtbare bodem en zuurstofproductie.

Wat kan de gemeente Nijmegen doen?

Sommige van bovenstaande problemen zijn landelijk, zo niet mondiaal. Aan het oplossen daarvan kunnen we in Nijmegen geen of maar een bescheiden bijdrage leveren. Een stad is een goede locatie voor bijen, omdat de diversiteit in begroeiing hier groter is. Honingbijen in de stad leveren ook meer honing dan hun soortgenoten op het platteland. Als gemeente doen we al een aantal zaken die de bij ten goede komt. Zo zaaien we een aantal berm- en groenbeheer met bloemen in, hangt er een bijenhotel in de binnentuin van het stadhuis en gebruikt de gemeente geen chemische bestrijdingsmiddelen om onkruid aan te pakken. Dat is een compliment waard. Maar we kunnen meer doen. Ondanks of misschien wel juist in deze economische crisis. Want ook de ecologie staat steeds meer onder druk.

Maatregel 1: bijvriendelijk berm- en groenbeheer uitvoeren

Nijmegen heeft ruim 1700¹ km aan wegen in beheer met flink wat ha wegbermen. Wanneer deze ingezaaid worden met de juiste bloemen (veel verschillende soorten die in verschillende periodes bloeien), er een goed maaibeheer plaatsvindt (gefaseerd maaien en rekening houden met bloeiperiodes) en er ecologisch beheer plaatsvindt (niet spuiten met gif) kunnen we een prachtige verblijfplaats creëren voor de bij. Bovendien vormen wegbermen een belangrijke verbindingroute voor planten en dieren. Dat geldt ook voor de parken zoals het Goffertpark en Staddijk en natuurterreinen die de gemeente Nijmegen in bezit heeft zoals Heumensoord en de vier perken. Deze kunnen bijvriendelijk worden ingericht waarbij er ook aandacht moet zijn voor het creëren van nestgelegenheden. Op verschillende plekken in de stad gebeurt dit gelukkig al. Bijvriendelijk berm- en groenbeheer brengt nauwelijks meerkosten met zich mee, bijvoorbeeld omdat er minder gemaaid hoeft te worden. Het is redelijk om eventuele toekomstige meerkosten te versleutelen in een nieuwe aanbesteding van het beheer van de Nijmeegse bermen.

Twee verschillende bermen in Nijmegen. Links de Einsteinweg waar struiken, bloemen, gras en bomen een aantrekkelijk leefgebied voor de bij vormen. Rechts de Annastraat waar een bij op dit moment niet kan leven.

¹ Dit betekent dat een weg van 100m lang met 2 parkeerstroken en 2 trottoirs als 500m lengte in het systeem staat (100m weg, 2x100m parkeer en 2x100m trottoir). Dit is gebruikelijk.

Maatregel 2: voorkeursbeleid voor bomen

Sommige bomen, zoals een eik of een plataan geven weinig stuifmeel of nectar en hebben daardoor geen meerwaarde voor bijen. Andere bomen zijn juist favoriet onder de bijen zoals een linde, sierkers of honingboom. Daar waar weinig groen is en geen ruimte beschikbaar is voor grasvelden met bloemen, kunnen bomen of struiken zoals heide een uitstekende meerwaarde zijn voor mens en dier. Bij het plaatsen van bomen en struiken in Nijmegen kiezen we in principe voor bijvriendelijke varianten, waarbij we rekening houden met andere belangen (zoals het voorkomen van honingdauw (plak) op geparkeerde auto's, of kiezen voor sterke bomen zoals Platanen wanneer de omgeving dit noodzakelijk maakt).

Maatregel 3: terreinbeheerders en agrariërs voorlichten en motiveren over goed beheer voor bijen

De gemeente kan andere terreinbeheerders stimuleren hun terreinen bijvriendelijker in te richten, zoals agrariërs (bloemrijke akkerranden), organisaties die bedrijventerrein beheren (parkmanagement) en terreinbeherende organisaties als Geldersch Landschap, Staatsbosbeheer en Natuurmonumenten. Daarom organiseren we op lokaal danwel regionaal niveau een bijeenkomst waarin de bijensterfte aan bod komt. Natuurlijk komen dan de mogelijkheden aan de orde om terreinen bijvriendelijker in te richten. Organisaties kunnen die dag samen nadenken over hoe ze de schouders onder dit probleem kunnen zetten. De kosten hiervoor zijn beperkt (naar schatting maximaal 7.500 euro) en dekken we uit het programma Groen en Water. De bijeenkomst kan worden opgevolgd door een gezamenlijk plan en uitvoering.

Maatregel 4: bewoners goed voorlichten

Wanneer bewoners (een deel van) hun tuin inzaaien met bloemen en nectarrijke planten, krijgt de wilde bij er een enorm leefgebied bij. Een rommelige en groene tuin is voor bijen vele malen aantrekkelijker dan een keurig opgeruimde en versteende tuin. En bewoners kunnen een bijenhotel maken/kopen en ophangen. Er zijn de afgelopen jaren al particuliere initiatieven geweest om bewoners op die manier te stimuleren leefgebied voor wilde bijen te creëren. In de gemeente Zutphen is het bloemrijke initiatief gestart om een 'bijenlint' door de stad aan te leggen van openbaar groen en particuliere tuinen. Zoiets zou natuurlijk ook in Nijmegen kunnen. Organisaties als het Groene Hert of het IVN zouden daarin kunnen ondersteunen. Aan het welkomstpakket voor nieuwe bewoners zou een zakje bloemenzaad kunnen worden toegevoegd, in het Groene Hert kan voorlichting gegeven worden en op de gemeentelijke website eveneens.

Maatregel 5: de lokale imkerverenigingen steunen

Nijmegen kent een imkervereniging die al jaren actief is in het Goffertpark. Veel mensen weten dat niet, omdat het gebouw waar de bijen leven en de imkers hun werk doen, erg verscholen in het park staat. Het is voor bezoekers nauwelijks toegankelijk en de ruimte is erg beperkt. De imkervereniging heeft de ambitie om een nieuw gebouw te realiseren zodat (jonge en minder jonge) Nijmegenaren kennis kunnen maken met het werk van een imker en leren over de betekenis van bijen. Later dit jaar wordt er een conferentie georganiseerd voor alle gebruikers van het Goffertpark en dus ook voor de imkervereniging. De gemeente Nijmegen heeft in 2013 een eenmalig bedrag van 300.000 euro beschikbaar om een impuls te geven aan het historische en groene karakter van dit Nijmeegse volkspark. We willen dat de imkervereniging binnen deze toekomstige plannen een plek krijgt waardoor het nuttige werk beter bereikbaar en zichtbaarder wordt.

Maatregel 6: een netwerk van bijenhôtels aanleggen

Wanneer in een aantal Nijmeegse parken of groengebieden een bijenhotel (voor solitaire bijen) of een bijenpaleis (voor honingbijen) wordt geplaatst, ontstaat er een netwerk voor bijen. De gewenste afstand hiertussen is 3 kilometer. We kunnen ook eigenaren van grote daken (zoals bedrijven, scholen of kantoorgebouwen) vragen om een bijenhotel op het dak te plaatsen. De tijdelijke huurders van gebouw Metterswane (naast het centraal station) hebben al interesse getoond. We formuleren de ambitie om samen met de stad binnen vijf jaar een compleet netwerk van bijenhôtels aan te leggen.

Een voorbeeld van een bijenhotel.

Maatregel 7: Lobby voor verbod op insecticiden, met name de neonicotinoïden

Jammer genoeg is het gebruik van neonicotinoïden in Nederland nog altijd toegestaan. In andere Europese landen (zoals Frankrijk) is dit wel verboden. Insecticiden, waaronder neonicotinoïden, zijn niet alleen een belangrijke veroorzaker van de bijensterfte maar zorgen ook voor een flinke verontreiniging van het oppervlaktewater. Gelukkig gebruikt de gemeente Nijmegen zelf geen gif om onkruid te bestrijden, maar wordt de borstel- of stoommethode gebruikt. De gemeente Nijmegen zou zich, via de VNG, hard moeten maken voor een nationaal verbod op het gebruik van neonicotinoïden.

Maatregel 8: Onderteken het convenant bij-vriendelijk handelen

Door een aantal natuurorganisaties zoals de vereniging Milieudefensie is een convenant bij-vriendelijk handelen opgesteld. Gemeenten worden opgeroepen dit in 2012 te ondertekenen, omdat dit jaar het Jaar van de Bij is.